

PROGRAMUL CENTENAR AL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE ISTORICE DIN ROMÂNIA

Dorin STĂNESCU*

Anul 2018 a reprezentat pentru comunitatea istoricilor, profesorilor, dar și pentru întreaga țară (mai puțin pentru unele autorități centrale) anul în care s-a marcat împlinirea a 100 de ani de la Marea Unire, dar și de la încheierea armistițiului care a pus capăt Marelui Război.

Desfășurat inițial, ca o acțiune concepută de sus în jos, prin crearea unui Departament Centenar în anul 2016 în cadrul Guvernului României, Programul Centenar părea să aibă toate premisele pentru a sărbători așa cum se cuvine evenimentul istoric major al epocii 1914-1919, așa cum se întâmpla, de fapt, în mai toate țările care, în urmă cu un veac, fuseseră implicate în Primul Război Mondial.

Programul conceput în cadrul Departamentului Centenar de către echipa condusă de Secretarul de Stat Daniel Florin Șandru, punea accent pe valența educativă a acestui eveniment, pe crearea memoriei instituționalizate și pe o Românie a valorilor focusată spre viitor. Schimbarea puterii politice ca urmare a rezultatelor alegerilor din noiembrie 2016 a avut drept consecință o veritabilă degringoladă instituțională în acest domeniu, Departamentul Centenar cunoscând mai întâi discontinuități de personal, fiind apoi mutat la Ministerul Culturii, amputat, iar într-un final, în aprilie 2018, a fost desființat.

Din păcate, dispariția Departamentului a însemnat și dispariția ideii de a folosi Centenarul drept un catalizator pentru educația tineretului în spiritul valorilor cetățenești, al prețuirii trecutului și a faptelor generației care a făcut România Mare. În ceea ce privește elementele programului național conturat în 2016, majoritatea au fost abandonate și înlocuite cu festivisme goale de conținut, iar puținele care au fost păstrate au depins mai ales de inițiativele variabile ale unor instituții și autorități locale.

În condițiile în care Guvernul României abdică de facto de la rolul de coordonare a activităților de celebrare a Centenarului Marii Uniri, Societatea de Științe Istorice din România a decis să-și asume realizarea unui program propriu în acest sens. Prof. dr. Bogdan Murgescu, cu care colaborasem în 2016 în cadrul Comitetului interministerial coordonat de vicepremierul Vasile Dâncu, mi-a propus să-mi valorific experiența din cadrul Departamentului Centenar și să coordonez Programul Centenar al SȘIR. Așa se face că în 29 septembrie 2017 am participat la ședința Biroului SȘIR și am prezentat un draft de program care a fost acceptat și am pornit la treabă. Am încheiat acorduri de parteneriat cu Universitatea din București, în cadrul căruia colaborarea cu Facultatea de Istorie a fost deosebit de intensă, cu numeroase școli și licee, precum și cu diverse instituții media, precum Agerpres și publicațiile „Historia” și „Magazin Istoric”. În pofida promisiunilor, tentativele de a beneficia de

* prof. dr., Șc. Gimnazială Berceni, Prahova.

„Studii și articole de istorie”, vol. LXXXVI, 2019, pp. 317-323.

sprijin din partea Ministerului Tineretului și Sportului, ca și din partea altor instituții centrale, nu s-au bucurat de rezultate concrete.

În ceea ce privește conceptul programului Centenar al SȘIR acesta a fost gândit a se concentra pe promovarea obiectivă a valorilor trecutului, pe creșterea importanței și relevanței în societate a disciplinei de studiu „istorie”. Pentru SȘIR, Centenarul a reprezentat un prilej de reflecție al societății noastre asupra României de ieri și de azi, o reflecție în care am făcut cuvenita reverență față de înaintașii noștri, dar am încercat să generăm și o proiecție asupra viitorului societății românești. Soldații români s-au jertfit pe câmpurile de luptă pentru ca România să progreseze, să facă un salt înainte. Așadar această jertfă trebuie să o onorăm în același spirit, al privirii spre viitor, spre progresul societății românești.

Principala misiune a SȘIR, prin natura ocupației membrilor săi, este cea a educației. De aceea, în anul 2018, SȘIR a considerat ca o prioritate centrarea activităților filialelor și, membrilor săi, pe componenta educativă derulată în unitățile școlare prin utilizarea unui mix de acțiuni: activități de predare, prelegeri, concursuri, excursii tematice, proiecte de cercetare, conservare a patrimoniului în care elevii să fie implicați.

Trebuie să spunem că, alături de programul național al SȘIR, multe filiale din țară și-au avut programe proprii, pe care nu l-am putut include în această discuție, dar care au avut consistență și impact în comunități.

Calendarul național al activităților SȘIR a fost următorul:

- **18 ianuarie – Lansarea Programului național Centenar al SȘIR** (București – comunicat Agerpres)
- **24 ianuarie – Lansarea proiectului național „Familia mea în vremea Marelui Război și a Marii Uniri”** (Facultatea de Istorie – Universitatea din București)

**Afișul concursului pentru elevi organizat de SȘIR
în colaborare cu Universitatea din București**

Proiectul a constat în derularea unor activități dedicate recuperării istoriei locale a perioadei 1914-1919 în contextul participării fiecărei comunități la efortul de război al statului român sau imperiului austro-ungar și mai apoi în implicarea în realizarea Marii Uniri. De asemenea, elevii au studiat istoria Marii Uniri și au participat la un concurs național care a testat gradul de cunoaștere a faptelor și fenomenelor istorice. În acest sens, elevii au fost implicați în cercetarea istoriei locale, a istoriei familiei lor, au colecționat și digitalizat obiecte, documente, fotografiile de epocă, au imortalizat monumentele locale dedicate Primului Război Mondial și Marii Uniri, au studiat istoria României, dar și istoria universală a epocii 1914-1919. Toată această consistentă muncă a fost monitorizată și jurizată la nivel județean și național. Scopul proiectului a fost acela de a-i face pe elevi să conștientizeze importanța Centenarului și să-i educe în spiritul atașamentului față de istoria țării noastre, față de valorile democratice și europene. Activitățile derulate în 22 de județe și care au inclus în jur de 200 de elevi și profesori s-au desfășurat în parteneriat cu Universitatea din București, Agerpres și Historia.

- **28 februarie 2018 - Masă rotundă: Scrierea unei noi istorii a Primului Război Mondial. Oportunitate sau șansă ratată?** (Universitatea din București, Facultatea de Istorie).
- **23 Mai 2018 – Masă rotundă: Predarea istoriei Primului Război Mondial și a Marii Uniri** (în colaborare cu Facultatea de Istorie, Universitatea din București)
- **28 Iunie 2018 - Premiarea elevilor câștigători ai „Concursurilor Familia mea în vremea Marelui Război și a Marii Uniri/ Anul 1918 în Istoria Românilor”** – (ceremonie găzduită de Facultatea de Istorie a Universității din București) – activitatea s-a derulat în parteneriat cu școlile elevilor câștigători (vezi Anexa 1).
- **12-14 iulie 2018 – Conferința Națională a Profesorilor de Istorie** – (Facultatea de Istorie a Universității din București); în parteneriat cu Univ. Buc., Academia Română, Banca Națională a României, Agerpres, Historia; Este important de menționat că în urma Conferinței naționale a Profesorilor de Istorie, SȘIR a emis o rezoluție, pe care o reproducem în Anexa 2, ca mărturie peste ani a problemelor pe care societatea românească și disciplina „istorie” le înfruntau în chiar acest moment aniversar. Rezoluția a constituit și baza lansării unei petiții online care a strâns peste 800 de semnături.
- **19-24 iulie 2018 – Școala de Vară a SȘIR de la Arad cu tema „România de acum 100 de ani, România de peste 100 de ani. Imaginând Bicentenarul”.** Activitatea a fost organizată de către SȘIR și Consiliul Județean Arad, Primăria Municipiului Arad, Centrul Cultural Județean Arad, Centrul Municipal de Cultură Arad, Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad, Arhiepiscopia Aradului. Partenerii proiectului au fost: Asociația „Ștefan Cicio Pop” Arad, Asociația „ASTRA arădeană – 1863”. Se cuvine să menționăm și consistența prelegerilor susținute în fața participanților de către renumiți cercetători din mediul universitar, diversitatea activităților

culturale, inclusiv participarea la o vizită de studiu de o zi la Budapesta dedicată temei „Pe urmele românilor din Ungaria”.

- **24 ianuarie 2019 – Conferința 1859&1918. Semnificații și bilanț aniversar** dedicată celor două uniri 1859-1918 (Facultatea de Istorie)/Bilanț de Centenar – parteneriat cu Universitatea din București

În mod cert, respectarea calendarului și găsirea resurselor necesare desfășurării activităților a fost o mare provocare, întrucât programul SȘIR s-a bazat pe voluntariat, pasiune și pe minimale resurse financiare, aici contând într-o măsură decisivă sprijinul substanțial oferit de parteneriatele cu Universitatea București și Facultatea de Istorie care au onorat angajamentele asumate.

Privit peste timp, bilanțul nostru de Centenar este unul pozitiv: am reușit să implicăm câteva sute de elevi și profesori, am punctat prin apariții mediatice, dar, mai ales, am reușit să educăm și să insuflăm elevilor noștri dragostea față de istorie și să le oferim câteva repere de educație civică și implicare. Cu siguranță, elevii premiați la București nu vor uita atmosfera caldă din cadrul Facultății de Istorie, întâlnirea cu președintele Academiei Române și nici lecțiile de istorie oferite de către SȘIR și partenerii săi. Nu știu, în schimb, dacă pentru societatea noastră, la nivel macro, Centenarul și-a atins scopul - acela de a fi o reflecție spre trecut și o privire spre viitor. Am convingerea că s-ar fi putut face mai mult!

Anexa 1: Rezultatele Concursului „Familia mea în vremea Marelui Război și a Marii Uniri”

Secțiunea A

Premiul I – Denisa Murariu, profesor îndrumător Dumitru Tomoni, Liceul Teoretic „Traian Vuia” Făget.

Premiul II – Mihai Petrea, profesor îndrumător Camelia Sandu, Școala Gimnazială Suraia.

Premiul III – Ionuț Silviu Bandi, profesor îndrumător Leontina Ciocan, Liceul Tehnologic Râșnov.

Premiul Special – Denisa Leagăn, profesor îndrumător Hariclea Mercaș, Colegiul Național „Mihail Sadoveanu” Pașcani.

Mențiune – Florentin Robert Avram, profesor îndrumător Monica Deaconu, Școala Gimnazială Râzvad.

Mențiune – Ștefania Mihăilă, profesor îndrumător Laura Pandelache, Colegiul Național „Ion Luca Caragiale” Ploiești.

Mențiune – Bianca Elena Crețu, profesor îndrumător Marius Dumitru Badea, Colegiul Național „Virgil Magdearu” Târgu Jiu.

Secțiunea B

Premiul I – Lazăr Cosmin-Ionuț, profesor îndrumător Marin Didina, Colegiul Național „Costache Negri” Galați.

Premiul II – Zamfir Dariana Rebeca, profesor îndrumător Stancu Ferezia, Colegiul Național „C. Cantacuzino” Târgoviște.

Premiul III și Premiul Special pentru Originalitate – Anghel Ovidiu, profesor îndrumător Ana Preda-Tudor, Colegiul Național „B.P. Hașdeu” Buzău.

Mențiune – Iliescu Vlad-George, profesor îndrumător Iliescu Luminița, Liceul Teoretic „Ioan Slavici” Panciu.

Mențiune – Gheorghe Maria-Doriana, profesor îndrumător Emilia Vlad, Colegiul Național „Mihai Viteazul” Slobozia.

Mențiune – Țăpoi Maria-Magdalena, profesor îndrumător Hariclea Mercaș, Colegiul Național „Mihail Sadoveanu” Pașcani.

Mențiune – Bodac Amalia, profesor îndrumător Suciu Horațiu, Colegiul Național „Iulia Hașdeu” Lugoj.

Anexa 2: Rezoluția Conferinței Naționale a Profesorilor de Istorie din România

Cunoașterea istoriei are un rol decisiv în formarea modului în care oamenii înțeleg lumea în care trăiesc și acționează apoi pentru a modela viitorul. Progresul lumii moderne a fost în mare măsură legat de creșterea însemnătății educației școlare cu privire la trecutul istoric și de capacitatea acesteia de a asigura un set comun de cunoștințe și valori care au modelat apoi acțiunea socială.

Având în vedere aceste realități incontestabile, ne exprimăm îngrijorarea cu privire la modul cu totul netransparent în care Ministerul Educației Naționale tratează problema adoptării unor noi planuri-cadru pentru liceu și intenționează să marginalizeze disciplina Istorie în cadrul acesteia. Contrastul cu modul în care s-a procedat în 2016 la dezbateră și adoptarea planului-cadru pentru clasele V-VIII atestă un grav regres instituțional. În 2016 Ministerul Educației a organizat o amplă dezbatere națională care a durat trei luni, iar Academia Română, universitățile, organizațiile societății civile și toți cetățenii interesați au putut să-și exprime punctele de vedere. Profesorii de istorie și Societatea de Științe Istorice din România au participat activ la această dezbatere, argumentele au fost luate în considerare, iar la capătul acestui proces disciplinei istorie i-au fost atribuite la clasa a V-a două ore săptămânal, față de o oră cât era până atunci.

Acum, la mai mult de 7 luni de la publicarea pe site a unor proiecte nesatisfăcătoare de plan-cadru pentru liceu, dezbateră se reduce la unele afirmații punctuale ale decidenților din Minister în cadre care evită discuțiile pe fond. În anul celebrării Centenarului Marii Uniri, marginalizarea disciplinei Istorie în sistemul educațional este un act profund antinațional.

În această situație, reamintim faptul că art.14, alin.1 din Legea Educației Naționale nr.1/2011, în vigoare, obligă Ministerul Educației Naționale să proiecteze, să fundamenteze și să aplice strategiile naționale în domeniul educației „cu consultarea asociațiilor reprezentative ale profesorilor”. Societatea de Științe Istorice din România, care este la nivel național cea mai cuprinzătoare organizație de profil din domeniul istoriei, este co-semnatară, împreună cu alte 23 organizații profesionale reprezentative din domeniul educației, a unui protocol de colaborare semnat la 27 ianuarie 2011 cu Ministerul Educației, și ca atare parte componentă a procesului care ar trebui să conducă la „revizuirea, completarea și dezvoltarea cadrului de

referință al curriculumului național, în conformitate cu noua realitate educațională națională și europeană”.

În temeiul responsabilității ce-i revine și al expertizei acumulate S.Ș.I.R. reînnoiește ferm angajamentul său de a consolida poziția istoriei în viitoarele planuri-cadru, susținând mărirea numărului de ore care îi sunt destinate, cu deosebire la profilul real, ca o condiție a recunoașterii importanței istoriei și a tuturor celorlalte discipline umaniste în formarea tinerelor generații.

Deși am mai făcut-o și altădată, reluăm pe scurt câteva argumente, care ar trebui să ofere decidenților politici un prilej de reflecție suplimentară înainte de a hotărî locul și rolul disciplinei noastre în noile planuri-cadru.

De la latini a juns până la noi sintagma „Historia magistra vitae”, potrivit căreia istoria este un dascăl al vieții, ceea ce induce că înțelegerea lumii în care trăim depinde hotărâtor de ceea ce știm despre trecut. De aici își trage seva, identitatea și unitatea noastră națională. Totodată, istoria contribuie esențial la dezvoltarea gândirii critice, a capacității de a distinge adevărul de fals, binele de rău, aparența de esență, fără de care înțelegerea societății este imposibilă. De aceea, modul în care este predată istoria și valoarea învățământului la această disciplină nu sunt relevante doar în perspectivă didactică, ci și pentru societate, în general.

Credem cu tărie că de nivelul general al cunoașterii istorice depinde competența civică a cetățenilor României. Faptul că un număr prea mare de concetățeni nu participă la coagularea voinței politice democratice este un simptom îngrijorător al unei fațete a analfabetismului funcțional. Avem convingerea că rezolvarea problemelor complicate ale lumii în care trăim nu se poate împlini prin soluții de conjunctură, oricât de bine ar fi primite, ci doar prin construcția unei viziuni de ansamblu, pentru al cărei succes recursul la timp este imperios necesar. A neglija cunoașterea istorică înseamnă să sacrificăm, pe termen lung, capacitatea fiecăruia dintre noi și a noastră împreună de a acționa pentru înfăptuirea conștientă a unei lumi mai bune și mai drepte.

În calitate de profesori de istorie, suntem conștienți că avem multe de făcut pentru a ne îmbunătăți activitatea de educare a tinerilor. Recunoașterea socială a însemnătății educației istorice și concretizarea acestei recunoașteri în alocarea unui număr suficient de ore – cel puțin câte 2 ore pe săptămână în trunchiul comun la fiecare din clasele V-XII – sunt condiții necesare pentru a ne putea îndeplini eficient menirea de educatori. În ceea ce ne privește, suntem decși să acționăm astfel încât elevii și studenții noștri să capete cunoștințe solide despre trecut, capacitatea de a înțelege complexitatea socială, precum și valori care să-i ghideze în acțiune. Deschiderea față de lume, ca și față de dinamica înnoitoare a societății în care trăim sunt esențiale pentru competența civică a fiecăruia dintre noi, ca și pentru capacitatea comună de a modela în sens pozitiv viitorul României, al Europei și al umanității.

Pentru aceasta, participanții la Conferința Națională a Profesorilor de Istorie din România, reuniți la București în zilele de 12-14 iulie 2018, solicită:

• Ministerul Educației să dea curs art.14 (1) din Legea Educației Naționale nr.1/2011, în vigoare, și să consulte toți partenerii sociali, inclusiv asociațiile profesionale reprezentative din domeniul educației, înainte de a adopta vreo decizie în

legătură cu planul-cadru pentru liceu, precum și în toate etapele elaborării programelor școlare.

- Alocarea pentru disciplina Istorie a unui număr de cel puțin 2 ore săptămânal în trunchiul comun la toate clasele și filierele învățământului liceal, cu păstrarea numărului de 3 ore săptămânal la profilul uman.

- Elevii de la profilul real al filierei teoretice și cei de la filierele tehnologice și vocaționale să aibă posibilitatea de a alege Istoria ca probă opțională la examenul de bacalaureat.

- Obligatorietatea tezei la disciplina Istorie la clasa a XII-a.

Având în vedere însemnătatea națională a competenței civice a cetățenilor României, textul acestei rezoluții în favoarea educației istorice este deschis spre semnare tuturor celor care aderă la conținutul său.

Textul petiției și lista semnăturilor sunt accesibile online la https://www.petitiononline.com/rezolutia_conferintei_nationale_a_profesorilor_de_istorie_din_romania_14_iulie_2018 (accesat la 15.04.2019).